

● تحلیل‌ها و گزارش‌ها

نگاهی به «گزارش دبیرکل سازمان ملل به

پنجاه و چهارمین اجلاس مجمع عمومی»

(۱۹۹۹)

اشاره

مورد بررسی قرار می‌گیرد.

در فصل سوم هماهنگ‌سازی اقدام‌های بشردوستانه، ارزیابی خدمات بشردوستانه و کمک به پناهندگان مورد بحث واقع شده و فصل چهارم به پدیده‌ی جهانی شدن اختصاص یافته است. دبیرکل در این فصل به ابعاد اقتصادی و اجتماعی جهانی شدن، جهانی شدن و محیط زیست، «جامعه‌ی غیرمدنی» و پی‌آمدهای جهانی شدن برای امنیت می‌پردازد. در فصل پنجم به نظم حقوقی بین‌المللی و حقوق بشر، دادگاه کیفری بین‌المللی و دادگاه‌های بین‌المللی اشاره شده است و بالاخره در فصل آخر، دبیرکل

این گزارش در یک مقدمه و شش فصل تهیه شده است. دبیرکل در مقدمه‌ی این گزارش به چالش‌های فراروی اقدام‌های بشردوستانه و چگونگی مقابله با آنها می‌پردازد. فصل اول به دست‌یابی به صلح و امنیت اختصاص یافته است. دبیرکل در این فصل به دیپلماسی پیشگیرانه، صلح‌سازی، حفظ صلح، برقراری صلح پس از بحران^۱، کمک‌های انتخاباتی، امنیت و سازمان‌های منطقه‌یی، خلع سلاح و تحریم می‌پردازد. در فصل دوم که به همکاری برای توسعه اختصاص یافته، ریشه‌کنی فقر، توسعه‌ی اجتماعی، توسعه‌ی پایدار، مسایل افریقا و صندوق مشارکت برای توسعه‌ی ملل متحد

1. Post- Conflict Peace-building

مدیریت تغییر را مورد توجه قرار می‌دهد.

مقدمه

ملل متحد همواره معتقد بوده است که برای مقابله با جنگ و فجایع طبیعی، پیشگیری بهتر از درمان است. امروزه جامعه‌ی بین‌المللی با چالش‌هایی جدی روبه‌رو است. تنها در سال گذشته حدود ۵۰/۱۰۰۰ نفر در نتیجه‌ی بلایای طبیعی جان باخته‌اند. علاوه بر این، تأثیر جنگ بر غیر نظامی‌ها نیز به علت افزایش شمار جنگ‌های داخلی و استفاده از غیرنظامی‌ها افزایش یافته است. افزایش هزینه‌های مالی و انسانی درگیری‌های مسلحانه و فجایع طبیعی دو وظیفه را رویاروی ما قرار می‌دهد: (۱) تقویت توانایی‌های خود برای کمک به قربانیان، (۲) طراحی راهبردهای مؤثر برای پیشگیری از وقایع احتمالی.

جهان در دهه‌ی ۹۰ سه برابر دهه‌ی ۶۰ شاهد فجایع طبیعی بوده است. تعداد جنگ‌ها که از سال ۱۹۹۲ رو به کاهش نهاده بود، مجدداً رو به افزایش گذاشته است و جامعه‌ی بین‌المللی نیز به نحو یکسان به این حوادث پاسخ نمی‌دهد. برای مثال در حالی که بحران کوزوو به طور کامل پوشش خبری داده شد ولی

جنگ طولانی‌تر و هولناک‌تر اریتره - اتیوپی به علت کمی پوشش خبری نمود پیدا نکرد و به همین دلیل کمک‌های بشردوستانه و امنیتی کافی نیز دریافت نداشت. اگر به اصول چندجانبه‌گرایی و اخلاق بشردوستانه پای‌بند نباشیم به عدم هماهنگی و دورویی متهم خواهیم شد.

دلایل جنگ‌ها و فجایع

طراحی راهبرد پیشگیرانه مستلزم داشتن درکی روشن از علل جنگ‌ها و فجایع است. فقر و فشار جمعیت، قطع وسیع جنگل‌ها و گرم‌شدن هوای زمین در اثر انتشار کربن از جمله برخی از مهم‌ترین علل فجایع طبیعی است. بی‌عدالتی میان گروه‌های اجتماعی، فسروپاشی و بحران اقتصادی، اصلاحات اقتصادی ناموزون و افراطی، کاهش مشروعیت حکومت، ضعف حکومت، بسیج نارضایتی‌ها با تمسک به شعارهای قومی، مذهبی و ملی‌گرایانه برای ایجاد نفرت میان گروه‌های مختلف و ... از جمله مهم‌ترین عوامل جنگ‌ها بوده‌اند.

راهبردهای پیشگیرانه

پیشگیری به موقع و مؤثر امکان وقوع جنگ‌ها و فجایع طبیعی را کاهش می‌دهد. در دهه‌ی نود حجم خسارت‌های ناشی از بلایای طبیعی ۴۷۹ میلیارد و هزینه هفت جنگ عمده به جز کوزوو ۱۹۹ میلیارد دلار بوده است. با توجه بیش از پیش به اقدام‌های پیشگیرانه، این هزینه‌ها به نحو قابل توجهی کاهش می‌یابد. اگر هزینه‌هایی که صرف مداخله و کمک‌رسانی می‌شود به افزایش توسعه‌ی متعادل و پایدار اختصاص یابد از خطرات جنگ و فاجعه کاسته خواهد شد. منظور از پیشگیری از فجایع طبیعی، کاهش آسیب‌پذیری جوامع نسبت به پی‌آمدهای فجایع طبیعی و توجه به علل بشری آنهاست. هشدار به موقع نسبت به وقوع سیل، خشکسالی و طوفان، برقراری محدودیت‌های شدیدتر برای فعالیت‌های مسکونی و تجاری در مناطق خطرناک مثل دشت‌های سیل‌گیر، کناره‌های ناپایدار تپه‌ها یا حوزه‌های گسل، تدارک خدمات اضطراری در ساختمان‌ها، جلوگیری از جنگل‌زدایی، آموزش مردم و کمک بین‌المللی به کشورهای فقیر برای اجرای برنامه‌های پیشگیرانه از هزینه‌های مالی و انسانی تا حد زیادی می‌کاهد.

در خصوص جنگ‌ها نیز به کارگیری دیپلماسی پیشگیرانه، استقرار پیشگیرانه^۱، خلع سلاح پیشگیرانه و برقراری صلح پس از درگیری به کاهش احتمال وقوع جنگ و هزینه‌های آن کمک می‌کند. دیپلماسی پیشگیرانه، چه به شکل میانجیگری، مصالحه یا مذاکره، معمولاً غیراجبارآمیز، کم‌شدت و سری است. هدف استقرار پیشگیرانه، ایجاد اعتماد از طریق فراهم آوردن یک "خط آبی باریک" میان مناطق تنش‌زا به منظور کمک به مهار بحران است. خلع سلاح پیشگیرانه در صدد کاهش تعداد سلاح‌های کوچک و تسلیحات سبک در مناطق بحران‌خیز است و بالاخره صلح‌سازی پس از بحران شامل تیم‌هایی مرکب از آژانس‌های مختلف می‌شود که با کمک سازمان‌های غیردولتی و گروه‌های محلی به فراهم‌آوردن کمک‌های اضطراری، پاک‌سازی مین‌ها، انجام انتخابات، ایجاد پلیس بی‌طرف و به حرکت درآوردن چرخ‌های توسعه کمک می‌نمایند. راهبردهای درازمدت پیشگیرانه با پرداختن به ریشه‌ی درگیری‌ها در پی جلوگیری از بحران‌های مخرب است. در این راستا حکومت جامع و فراگیر بهترین

1. preventive deployment

حکومت‌داری خوب یاد می‌کنیم. حکومت‌داری خوب شامل تشویق حاکمیت قانون، تحمل گروه‌های اقلیت و مخالف، نظام قضایی مستقل، پلیس بی‌طرف، کنترل غیرنظامی بر ارتش، رسانه‌های آزاد، نهادهای پویای جامعه‌ی مدنی، انتخابات‌های صحیح و احترام به حقوق بشر می‌شود. با وجود همه‌ی اینها حتی بهترین سیاست‌های پیشگیرانه نیز ممکن است شکست بخورد. لذا برای آینده‌ی قابل پیش‌بینی، جامعه‌ی بین‌المللی باید برای مهار و مدیریت بحران‌ها، آمادگی مداخله‌ی سیاسی و حتی نظامی را داشته باشد. این امر مستلزم وجود یک نظام امنیت دسته‌جمعی کارا تر از نظام موجود - البته بامسئولیت شورای امنیت - و تمایل بیشتر برای مداخله جهت پیشگیری از نقض کامل حقوق بشر خواهد بود.

فصل اول: دست‌یابی به صلح

در دهه‌ی ۹۰ ما شاهد تغییرات عمده‌ی در الگوهای منازعه‌ی جهانی و پاسخ جامعه‌ی بین‌المللی به آنها بوده‌ایم. امروزه بیش از ۹۰ درصد درگیری‌های مسلحانه در داخل دولت‌ها روی می‌دهد. با کاهش جنگ‌های بین‌الدولی، از مناسبت مبانی سنتی مداخله

تضمین‌کننده علیه بحران‌های خشونت‌آمیز داخلی می‌باشد. به این معنی که گروه‌های عمده‌ی جامعه در نهادهای اصلی مثل حکومت، پلیس، ارتش و مجلس مشارکت داشته باشند. به طور کلی راهبردهای درازمدت شامل موارد زیر می‌باشد:

۱. تشویق سیاست‌هایی که امنیت مردم را در دولت‌های بحران‌خیز افزایش می‌دهد. در این خصوص جامعه‌ی بین‌المللی و دولت‌های اعطاکننده‌ی کمک باید از دولت پاسخگو و شفافیت در بخش امنیتی حمایت کنند.

۲. تلاش جهت تضمین این امر که سیاست‌های توسعه با افزایش بی‌عدالتی، خطر بروز بحران را افزایش ندهند.

۳. از آنجا که سرمایه‌گذاری خصوصی در کشورهای در حال توسعه نسبت به کمک‌های دولتی افزایش یافته است، حمایت مؤثر شرکت‌های خصوصی بین‌المللی از سیاست‌های حکومتی بهتر، می‌تواند به ایجاد و تقویت محیطی بینجامد که در آن بازارها شکوفا و امنیت انسانی بهبود یابد.

وجه مشترک تمام سیاست‌های پیشگیری از بحران، نیاز به تعقیب همان چیزی است که در مسلل متحد از آن تحت عنوان

ملل متحد پایه‌ی حقوقی پذیرفته شده‌ی جهانی برای استفاده از زور را فراهم می‌آورد و اقدام قهرآمیز بدون اجازه‌ی شورای امنیت، نظام امنیتی بین‌المللی تأسیس شده بر اساس منشور را تهدید می‌کند.

دیپلماسی پیشگیرانه و صلح‌سازی

هشدار اولیه، شرط لازم برای دیپلماسی پیشگیرانه کارآمد است، اما هم‌چنان که بحران کوزوو نشان داد این شرط به تنهایی کافی نیست. من به امید دست‌یابی به اجماع در خصوص اقدام پیشگیرانه‌ی مؤثر دوبار به شورای امنیت گزارش دادم. اما متأسفانه تلاش‌های دیپلماتیک شکست خورد. این‌گونه شکست‌ها سه درس مهم به ما می‌دهد: اول، اگر اولویت شورای امنیت در رابطه با حفظ صلح و امنیت بین‌المللی رعایت نشود، اساس حقوق بین‌الملل آن‌گونه که در منشور سازمان آمده زیر سؤال خواهد رفت؛ دوم، پیشگیری از بحران، حفظ صلح و صلح‌سازی نباید به عرصه‌ی برای رقابت میان سازمان ملل و سازمان‌های منطقه‌ی تبدیل شود؛ و سوم این که پیشگیری، تنها با تعهد سیاسی قوی دولت‌های عضو و فراهم‌سازی امکانات کافی می‌تواند

کاسته شده است. این در حالی است که اصول حقوق بشر و حقوق بشردوستانه به طور فزاینده‌ی برای توجه به کارگیری زور در جنگ‌های داخلی، حتی بدون توصیه‌ی شورای امنیت، مورد استفاده قرار می‌گیرد.

افزایش شمار درگیری‌هایی که از طریق مذاکره حل و فصل شده‌اند و مشارکت فزاینده‌ی حافظین صلح در فرایندهای صلح‌سازی پس از بحران از جمله دیگر تحولات مهم به شمار می‌رود. صلح‌سازی پس از بحران شامل بازگشت و استقرار مجدد پناهندگان و آوارگان؛ سازش؛ بازسازی نظام قضایی؛ تقویت، کمک به تحقق و حمایت از حقوق بشر؛ کمک انتخاباتی؛ کمک به بازسازی زیرساخت‌های سیاسی، اقتصادی و اجتماعی ویران شده در اثر جنگ به همراه وظایف سنتی حفظ صلح می‌شود. ایجاد انگیزه برای تأسیس دادگاه‌های جنایی بین‌المللی و ممنوعیت تولید و استفاده از مین‌های ضدنفر از جمله دیگر تحولات عمده به حساب می‌آید. تحول دیگر، اختلاف بر سر مشروعیت یا عدم مشروعیت مداخله در کوزوو بود. مدافعین تفسیرهای سنتی حقوق بین‌الملل بر غیرقابل تعرض بودن حاکمیت دولت تأکید می‌کردند. آنچه روشن است این که تنها منشور

موفقیت‌آمیز باشد.

(دبیرکل در ادامه‌ی این قسمت مختصراً به بررسی تک‌تک بحران‌های داخلی و دوجانبه و اقدام‌های سازمان ملل در خصوص هر یک از آنها می‌پردازد. عمده‌ی توجه دبیرکل در این زمینه معطوف به بحران‌های جاری در قاره‌ی آفریقا است.)

حفظ صلح

سال گذشته برای عملیات حفظ صلح سازمان ملل، سالی جشنجالی بود. ما با چالش‌های جدیدی برای انجام عملیات وسیع در کوزوو، مأموریت جدید در جمهوری دموکراتیک کنگو، گسترش مأموریت در سیرالئون، احتمال عملیات جدید در اریتره و اتیوپی، سی‌مور و تداوم حضور در آنگولا مواجهیم. در حال حاضر ملل متحد ۱۶ عملیات حفظ صلح در دست اجرا دارد. پیش‌بینی تقاضا برای عملیات حفظ صلح مشکل است و اعتبار و کارایی هرگونه عملیات جدید، به سرعت انجام آن وابسته است. تأخیر در رسیدن پرسنل سازمان ملل فرصتی را برای مخالفین صلح فراهم می‌آورد تا ابتکار عمل را به دست گیرند. با این حال، با وجود پیش‌بینی ناپذیری رویدادها،

برخی چیزها ثابت‌اند. یکی از آنها چندبعدی بودن عملیات حفظ صلح است که شامل این موارد می‌شود: کمک به حفظ آتش‌بس و خلع سلاح نیروهای مسلح؛ کمک به احزاب برای ایجاد و تقویت نهادهای اصلی و احترام به حقوق بشر تا همه بتوانند از طرق منسوع منافع خود را دنبال نمایند؛ فراهم‌آوردن کمک‌های بشردوستانه برای تأمین نیازهای فوری و زمینه‌سازی برای رشد و توسعه‌ی دراز مدت اقتصادی.

صلح‌سازی پس از بحران

صلح‌سازی پس از بحران در پس‌جلوگیری از وقوع مجدد بحران و ایجاد شرایط لازم برای تحقق صلح پایدار در جوامع جنگ‌زده است. این فرآیند شامل همکاری میان آژانس‌های مختلف، برنامه‌ریزی قبلی برای حضور در مناطق بحرانی، اعاده‌ی احترام به حقوق بشر و حاکمیت قانون؛ سرمایه‌گذاری اجتماعی؛ تمرکززدایی؛ توسعه‌ی مناطق روستایی؛ اصلاحات مالی و قضایی و اصلاح امنیت عمومی و دفاع ملی می‌شود. برخی از این روش‌ها در کشورهای مختلف مثل گواتمالا، السالوادور، هاییتی و ... به کار گرفته شده‌اند.

افزایش هزینه‌ی نظامی جهان نیز می‌شود. توسعه‌ی موشک‌های دوربرد و آزمایش آنها توسط چندین کشور، همراه با توسعه‌ی دفاع موشکی و این واقعیت که تعداد زیادی از موشک‌ها به محض هشدار آماده‌ی پرتاب هستند، به طور جدی صلح و امنیت را تهدید می‌نمایند. کاهش سیستماتیک و تدریجی تسلیحات هسته‌یی یکی از اولویت‌های جامعه‌ی بین‌المللی است. اما در این خصوص در سال گذشته پیشرفتی حاصل نشده است. تلاش برای اجرایی‌شدن معاهده‌ی منع کامل آزمایش‌های هسته‌یی ادامه دارد و در این خصوص کنفرانسی در پاییز برگزار خواهد شد.

تحریم

به واسطه‌ی آثار زیان‌بار تحریم بر افراد غیرنظامی، این امر به طور فزاینده‌یی پذیرفته شده که طراحی و اجرایی تحریم‌های شورای امنیت نیاز به تجدیدنظر دارند تا از خسارات انسانی آن بر جمعیت غیرنظامی کاسته شود. این امر با هدف‌گذاری گزینشی تحریم‌ها آن گونه که طرفداران "تحریم‌های هوشمند" پیشنهاد می‌کنند، امکان‌پذیر است. در داخل و بیرون از سازمان، بحث‌هایی در مورد میزان کارآیی

سازمان ملل و امنیت و همکاری منطقه‌یی در دهه‌ی ۹۰ سازمان ملل نقش فعالی در تأمین امنیت منطقه‌یی از جمله در زمینه‌ی اجرای صلح ایفا نموده، اما رابطه‌ی آن با سازمان‌های منطقه‌یی پیچیده و گاهی مشکل بوده است. از تجارب اخیر در این زمینه چند درس می‌توان گرفت:

اول، به منظور حفظ مبانی حقوقی نظام امنیتی بین‌المللی، الزامی است عملیات امنیتی منطقه‌یی تحت قیمومیت شورای امنیت انجام شود.

دوم، سیاست‌های امنیتی که در یک منطقه کارآیی دارد ممکن است در سایر مناطق کارآیی نداشته باشد.

سوم، امروزه شرایط اضطراری

اقدام‌های بشردوستانه پیچیده‌اند و به پاسخ‌های پیچیده و چندبعدی نیاز دارند که تنها ملل متحد توان انجام آن را دارد.

خلع سلاح

در سال گذشته موافقتنامه‌ی کنونی خلع سلاح به واسطه‌ی یک سری تحولات در معرض تهدید قرار گرفت که این امر نه تنها امنیت جهان را تضعیف می‌نماید بلکه موجب

تحریم و مشکلات ناشی از آن جریان دارد.

فصل دوم: همکاری برای توسعه

در جهان وابستگی متقابل فزاینده، چالش توسعه تنها از طریق اقدام بین‌المللی برنامه‌ریزی شده، هماهنگ و برخوردار از حمایت مالی کافی قابل مقابله است. ملل متحد و بخش‌های وابسته از توانایی قابل توجهی در زمینه‌ی توسعه برخوردارند. در طول سال گذشته گروه توسعه‌ی ملل متحد در حال تهیه و اجرای اشکال جدید همکاری لازم برای دستیابی به اهداف توسعه بوده است. فراهم آوردن حمایت راهبردی و هماهنگ از اهداف توسعه از طریق دو نهاد چارچوب کمک توسعه‌ی ملل متحد و ارزیابی کشوری مشترک برای دستیابی به درک مشترک از چالش‌ها یکی از آنهاست. تقویت رهبری از طریق نظام هماهنگ‌کننده‌ی مقیم؛ استفاده‌ی بهینه از منابع با هماهنگ‌سازی و تمرکز دفاتر مختلف ملل متحد؛ ایجاد گروه‌هایی متشکل از آژانس‌های مختلف برای کمک به تیم‌های کشوری؛ ایجاد مشارکت میان بخش‌های مختلف ملل متحد در امر توسعه و ... از جمله دیگر روش‌ها و اقدام‌هاست.

ریشه کنی فقر

با وجود بهبود وضعیت تغذیه، بهداشت، آموزش، امید به زندگی و کاهش فقر مادی در پنجاه سال گذشته، ما همچنان راه زیادی در پیش داریم. در حال حاضر بیش از یک‌ونیم میلیارد نفر با درآمدی کمتر از ۱ دلار در روز زندگی می‌کنند؛ تقریباً یک میلیارد نفر از بزرگسالان - اکثریت زنان - قادر به خواندن و نوشتن نمی‌باشند؛ ۸۳۰ میلیون نفر دچار سوء تغذیه‌اند و ۷۵۰ میلیون نفر به مسکن و بهداشت کافی دسترسی ندارند. بی‌عدالتی جنسی نیز همچنان مانع از رشد و رفاه اقتصادی می‌شود. ریشه‌کن‌سازی فقر یکی از اهداف اصلی ملل متحد و ارگان‌های آن می‌باشد، اما دست‌آوردهای آن در نوسان بوده است. سازمان از جایگاه مناسبی برای ریشه‌کنی کامل فقر برخوردار است. اما این امر مستلزم همکاری میان بخش‌های مختلف است که در حال افزایش می‌باشد.

توسعه‌ی اجتماعی

یکی از قابل توجه‌ترین دست‌آوردهای کنفرانس‌های بین‌المللی توسعه‌ی اجتماعی که از سوی سازمان ملل برگزار شده، دستیابی به اجماع پیرامون نیاز به رهیافت‌های مردم - محور

تشویق توسعه پایدار در تورسیم؛ و تشویق اقدامات بیشتر برای دستیابی به تولید و مصرف پایدار^۵ پردازند. گروه توسعه ملل متحد و ارگان‌های دیگر به همکاری در زمینه توسعه پایدار و مسایل زیست‌محیطی ادامه می‌دهند. در ژانویه ۹۹ سازمان ملل متحد با همکاری برنامه عمران ملل متحد و بانک جهانی طرح یک اقدام منطقه‌ای مشترک را برای بهبود مدیریت آب در افریقا آغاز کردند. در سال ۹۸ UNDP،^۶ ۷۵ پروژهی تبدیل را در ۱۹ کشور براساس پروتکل مونترال تکمیل کرده که از تبدیل اماکن آلوده‌ی صنعتی به زمین‌های قابل استفاده حمایت می‌کند. در همین سال هم چنین دپارتمان امور اقتصادی و اجتماعی، شورای جهانی انرژی و UNDP مشترکاً ارزیابی انرژی جهان را آغاز کردند تا سوابق علمی و داده‌های فنی را در اختیار ارگان‌های دخیل در پیشبرد برنامه‌ی ۲۱^۷ قرار دهند.

نسبت به مسایل اجتماعی و اقتصادی می‌باشد. اجلاس ویژه‌ی که از ۳۰ ژوئن تا ۲ جولای ۹۹ از سوی مجمع عمومی برای بررسی کنفرانس قاهره برگزار شد، تصمیم‌هایی را در مورد برنامه‌ی اقدام کنفرانس بین‌المللی جمعیت و توسعه اتخاذ نمود که بر نگرانی‌های جمعیت و توسعه؛ برابری جنسی و توانمند نمودن زنان؛^۱ بهداشت و حقوق باروری^۲ و مشارکت و همکاری تأکید می‌کرد. در سطح کشوری نیز گروه‌های کاری بین بخشی ارگان‌های مختلف^۳ برای پی‌گیری نتایج کنفرانس‌ها تأسیس شده‌اند. در سال ۹۸، ۵۷۳ گروه در زمینه‌های خدمات اجتماعی، بهداشت و تغذیه، آموزش، مواد مخدر و ... مشغول فعالیت بوده‌اند. چهار حوزه‌ی مهم فعالیت آنها عبارتند از: آموزش دختران، کمک به توسعه‌ی جوانان، حمایت از اختصاص مبالغ بیشتر به هزینه‌های اجتماعی و همکاری ملل متحد برای مبارزه با بیماری ایدز.^۴

توسعه پایدار

در هفتمین جلسه‌ی کمیسیون توسعه‌ی پایدار که در سال ۹۹ برگزار شد، شرکت‌کنندگان توافق کردند که به فوری‌ترین مسایل توسعه‌ی پایدار و مدیریت دریاها و اقیانوس‌های جهان؛

1. empowerment of women
2. reproductive health and rights
3. inter-agency
4. HIV/AIDS
5. Sustainable Production and Consumption

۶. برنامه‌ی توسعه‌ی سازمان ملل

7. Agenda 21

افریقا

همکاری با طرف‌های ملی و منطقه‌یی برای بهبود زندگی مردم در افریقا از اولویت‌های گروه توسعه‌ی ملل متحد است. تقریباً ۴۴ درصد از مردم آفریقا و ۵۵ درصد از ساکنین جنوب صحرا در فقر مطلق به سر می‌برند. از ۳۰ میلیون افراد مبتلا به ایدز در جهان، ۲۳ میلیون در جنوب صحرای بزرگ افریقا زندگی می‌کنند. برای این که تا سال ۲۰۱۵ فقر مطلق به نصف تقلیل یابد، به رشد سالانه‌ی هفت درصدی تولید ناخالص ملی طی این مدت نیاز است. افزایش هماهنگی میان اقدام‌های سازمان ملل برای توسعه‌ی افریقا؛ مقابله با چالش فقر؛ تمرکز بر بهداشت و آموزش و ایجاد ظرفیت ملی حکومت خوب و گسترش تجارت از جمله اهدافی است که ملل متحد در افریقا دنبال می‌نماید.

فصل سوم: انجام تعهدات بشردوستانه

سال گذشته جهان پر از فجایع انسانی بود. درگیری‌های مسلحانه جدید با تلفات و بی‌خانمانی گسترده در اریتره، اتیوپی و جنوب بالکان به وقوع پیوست، و این در حالی بود که

درگیری‌های درازمدت در افغانستان، آنگولا، سیرالئون، سودان و ... نیز ادامه یافت. هدف قرارداد غیرنظامی‌ها و کسارکنان نهادهای بشردوستانه، اقدام‌های بشردوستانه به موقع را در بسیاری کشورها به خطر انداخت. در پاسخ به این نقض غیرقابل قبول هنجارهای بشردوستانه، شورای امنیت بحث‌هایی را در خصوص حمایت از غیرنظامی‌ها در درگیری‌های مسلحانه آغاز نمود. اداره‌ی هماهنگی اقدام‌های بشردوستانه^۱ نیز به تقویت کارکردهای خود شامل هماهنگی اقدام‌های بشردوستانه، توسعه‌ی خط‌مشی و حمایت بشردوستانه ادامه داده است. تلاش‌های هماهنگ‌کننده بر بهبود محیط برای اقدام بشردوستانه با استفاده از روش‌های مختلف از جمله مذاکره با طرف‌های درگیر بر سر دسترسی به غیرنظامی‌ها و تضمین امنیت، تقویت مجدد اصول اقدام بشردوستانه و جلب حمایت شورای امنیت و دیگر ارگان‌ها تمرکز داشته است.

هماهنگی مؤثر، به خصوص برای

پاسخگویی به نیازهای افراد بی‌خانمان داخلی

1. Office for the Coordination of Humanitarian Affairs

کارکنان ملل متحد در جین ارایه‌ی خدمات بشردوستانه جان خود را از دست دادند. در همین سال برنامه‌ی جهانی غذا^۱ یک میلیارد و هفتصد میلیون دلار کمک غذایی به ۷۵ میلیون نفر ارایه داده است. برنامه‌های بهداشتی سازمان بهداشت جهانی^۲ بر ارزیابی نیازهای بهداشتی آسیب‌دیدگان از بلایای طبیعی، فراهم‌آوردن اطلاعات بهداشتی و ... تمرکز داشته است. تلاش یونسف برای کاهش اثر جنگ بر کودکان، کمک به از بین بردن مین‌های زمینی، کمک سازمان خواروبار و کشاورزی^۳ به آسیب‌دیدگان از بلایای طبیعی و کمک به پناهندگان فلسطینی از جمله دیگر اقدام‌های ملل متحد و ارگان‌های وابسته بوده است.

کمک به پناهندگان

تا پایان سال ۹۸ بیش از ۲۱ میلیون پناهنده و افراد دارای وضعیت نگران‌کننده وجود داشت که این رقم با شروع بحران کوزوو در سال ۹۹ افزایش یافت. جنگ کوزوو پیوند نزدیک

به علت فقدان یک آژانس بین‌المللی عمده از اهمیت زیادی برخوردار است. کاری که مشترکاً به وسیله‌ی نماینده‌ی ویژه‌ی من در امور آوارگان داخلی، اداره‌ی کمیساریای عالی ملل متحد برای حقوق بشر و اداره‌ی هماهنگی امور بشردوستانه انجام شده و پایه‌ی را برای خط‌مشی کمیته‌ی دایمی بین بخشی برای حمایت از آوارگان داخلی فراهم آورده است. در پایان دهه‌ی بین‌المللی کاهش بلایای طبیعی، یک سری کنفرانس‌های موضوعی و منطقه‌ی برگزار شد. در یک گردهمایی که در همین راستا در جولای ۹۹ در ژنو برگزار گردید یک راهبرد جامع برای کاهش بلایای طبیعی در قرن ۲۱ پذیرفته شد. کمیته‌ی بین بخشی نیز گروه‌هایی را در زمینه‌ی موضوع‌هایی از قبیل بلایای طبیعی، حقوق بشر و اقدام بشردوستانه، جنسیت و پاسخ بشردوستانه، آموزش، تسلیحات کوچک و ... تشکیل داده است.

ارایه‌ی خدمات بشردوستانه

در سال گذشته ملل متحد به ۲۲ کشور و منطقه‌ی آسیب‌دیده از ۶۰ مورد بلایای طبیعی و سایر موارد اضطراری ناشی از اعمال بشر کمک کرده است. هم‌چنین تعداد ۲۲ نفر از

1. WEP
2. WHO
3. Food and Agriculture Organization (FAO)

بین نقض حقوق بشر، جنگ و سیل پناهنده را نشان داد. جوامع بشردوستانه و حقوق بشر به طور فزاینده با این امر موافقند که پاسخ به بحران‌های بشردوستانه باید شامل نقض حقوق بشر نیز بشود.

فصل چهارم: "جهانی شدن"

"جهانی شدن" اصطلاح مختصری برای بیان تعامل فزاینده و پیچیده میان افراد، شرکت‌ها، نهادها و بازارها در ورای مرزهای ملی است. مقابله‌ی موفقیت‌آمیز با چالش‌هایی که این پدیده ایجاد می‌کند از توان دولت‌های ملی خارج است و این امر تقویت فوری و آشکار همکاری‌های چندجانبه را ضروری می‌سازد. جهانی‌شدن خود را در قالب رشد جریان تجارت، فن‌آوری مالی، تداوم رشد و افزایش نفوذ بازیگران جامعه‌ی مدنی بین‌المللی، عملیات جهانی شرکت‌های فراملی، افزایش شدید ارتباطات و مبادله‌ی اطلاعات در ورای مرزها به ویژه از طریق اینترنت، انتقال فرامرزی بیماری‌ها^۱ و آثار اکولوژیکی و بین‌المللی شدن فزاینده‌ی برخی از فعالیت‌های جنایی نشان می‌دهد. در طول سال گذشته ملل متحد به بررسی ابعاد مختلف جهانی شدن پرداخته‌است.

ابعاد اقتصادی و اجتماعی

سازمان ملل متحد در سال گذشته طرح ارزشمندی را برای گفت‌وگو پیرامون بحران مالی، استمرار فقر، حاشیه‌ی شدن افریقا و کشورهای کمتر توسعه‌یافته و دیگر ابعاد جهانی شدن تهیه نمود. یکی از آنها گفت‌وگوی دو روزه‌ی پیرامون تأثیر اقتصادی و اجتماعی جهانی شدن بود که در سپتامبر ۹۸ توسط مجمع عمومی برگزار شد. شورای اقتصادی و اجتماعی نیز جلسات بحثی در این خصوص برگزار نموده و به همکاری با نهادهای برتن‌وودز^۲ در این خصوص ادامه می‌دهد. تأثیر جهانی شدن بر جنسیت در دنیای کار نیز موضوع یک مطالعه‌ی عمده توسط کنفرانس تجارت و توسعه‌ی ملل متحد،^۳ دپارتمان امور اقتصادی و اجتماعی و بانک جهانی است که گزارش آن ارائه خواهد شد. کمیسیون توسعه‌ی اجتماعی، کمیسیون جمعیت و توسعه، کمیسیون توسعه‌ی پایدار و کمیسیون حقوق بشر نیز هر یک تأثیر جهانی

1. Transboundary transmission of disease

۲. منظور بانک جهانی و صندوق بین‌المللی پول می‌باشد.

3. UNCTAD

بویوس آیرس به منظور آغاز فرآیند تصمیم‌گیری در مورد قواعدی برای اجرای ساز و کار توافق شده در توکیو در سال ۱۹۹۷ و پذیرش یک برنامه‌ی اقدام دوساله برگزار شد.

ادامه‌ی نشست‌های مربوط به پروتکل مونترال در مورد مواد کاهنده‌ی لایه‌ی اوزون؛^۳ برگزاری کنفرانس اعضای کنوانسیون تنوع گونه‌های زیستی^۴ برای بررسی خطرات بیوتکنولوژی برای تنوع گونه‌های زیستی و بهداشت انسان و پی‌آمدهای اجتماعی و اقتصادی آن برای کشورهای در حال توسعه؛ حصول اجماع نظر بین‌المللی در مورد نیاز به یک معاهده‌ی حقوقی الزام‌آور برای افزایش امنیت شیمیایی^۵ و ارزیابی منابع آبی بین‌المللی جهانی^۶ از جمله تلاش‌هایی است که در راستای

شدن بر حوزه‌ی کاری خود را مورد بررسی قرار داده‌اند.

چالش‌های جهانی شدن بزرگ‌تر از آن است که حکومت‌ها و سازمان‌های بین‌المللی به تنهایی بتوانند به آنها بپردازند. برای مثال تأکید مجدد بر هویت منطقه‌ی یکی از پی‌آمدهای جهانی شدن بوده است. اعضای کمیته‌ی اداری هماهنگی^۱ در اولین نشست خود در آوریل ۹۹ به این نتیجه رسیدند که ملل متحد برای مقابله با چالش جهانی شدن باید با بخش خصوصی، نهادهای جامعه‌ی مدنی و هم‌چنین حکومت‌ها همکاری نماید.

جهانی شدن و محیط‌زیست

تغییرات در محیط‌زیست جهانی، مرز نمی‌شناسد و یکی از جدی‌ترین چالش‌های جهانی شدن به شمار می‌رود. تهدیدهای ناشی از گرم شدن هوای زمین برای جمعیت جهان آشکارترین آنهاست. مقابله با این گونه تهدیدها تنها از طریق موافقتنامه‌های چندجانبه امکان‌پذیر است، اما هنوز اجماع سیاسی لازم برای دستیابی به آنها حاصل نشده است. چهارمین جلسه‌ی کنفرانس اعضای چارچوب کنوانسیون تغییرات آب و هوا^۲ در نوامبر ۹۸ در

1. Administrative Committee on Coordination
2. Conference of the Parties to the United Nations Framework Convention on Climate Change
3. Montreal Protocol on Substances that Deplete the Ozone Layer
4. The Conference of Parties to the Convention on Biological Diversity
5. Safety chemical
6. The Global International Water Assessment

حفظ محیط‌زیست به عمل آمده و یا در حال انجام است. بااین حال دست‌یابی به توافقنامه‌های مؤثر و به لحاظ حقوقی الزام‌آور برای حفظ محیط‌زیست، به ویژه ایجاد رژیم‌های تجاری بین‌المللی حساس نسبت به محیط‌زیست، هم‌چنان به عنوان یک چالش باقی مانده است.

جامعه‌ی "غیرمدنی"

جهانی شدن منافع بسیاری داشته اما با رشد مستمر فعالیت‌های غیرقانونی فرامرزی همراه بوده و یک اقتصاد زیرزمینی ایجاد نموده که نهادهای دولت و جامعه‌ی مدنی را در بسیاری کشورها تهدید می‌کند. تولید، قاچاق و اعتیاد به مواد مخدر و گسترش جنایت سازمان یافته‌ی فرامرزی از جمله چالش‌های اصلی است که اداره‌ی کنترل موادمخدر و پیشگیری از جنایت^۱ با آنها روبه‌رو است. در بیستمین جلسه‌ی ویژه‌ی مجمع عمومی دولت‌های عضو، تعهدی تاریخی به محو و یا دست‌کم کاهش کشت غیرقانونی خشخاش، کوکائین و حبشیش تا سال ۲۰۰۸ سپردند.

نیروهای بازار جهانی به تولید ثروت و گسترش کامیابی کمک می‌کنند اما در جایی که توسعه ناهمگون باشد، نتیجه‌ی آن افزایش تنش سیاسی و خطرات بی‌ثباتی خواهد بود. بسیاری از مفسرین بین‌گسترش‌لیبرالیسم اقتصادی به عنوان یکی از نشانه‌های جهانی شدن و گسترش لیبرالیسم سیاسی نوعی ارتباط قایلند. آنها، بر پایه‌ی این فرض که دموکراسی‌ها با هم نمی‌جنگند، استدلال می‌کنند که گسترش نیروهای بازار، ظهور دموکراسی را تسهیل می‌نمایند و لذا جهانی شدن تأثیر مثبتی بر امنیت جهان برجای می‌گذارد.

جهانی شدن ابعاد تاریک نیز دارد. تقاضای جهانی برای کالاهای خاص مثل الوار، الماس و موادمخدر، فراهم آوردن پول کافی برای طرف‌های درگیر در جنگ‌ها را تسهیل نموده و موجب تداوم آنها شده است. اینترنت که گسترش حقوق بشر و هنجارهای حکومت خوب را تسهیل می‌کند به تبلیغ عدم تساهل و گسترش اطلاعات لازم برای ساخت تسلیحات خطرناک نیز کمک می‌کند. افزایش سطح توسعه‌ی صنعتی هم‌چنین به گسترش فن‌آوری

1. Office for Drug Control and Crime Prevention

آزار اقلیت‌ها هم‌چنان باید ریشه‌کن گردد. نهادها و سازوکارهایی مثل کمیسیون حقوق بشر، نهادهای ایجاد شده برای تحقق حقوق اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و حق توسعه و کمیساریای عالی ملل متحد در امور پناهندگان برای نابودی این لکه‌ها از تمدن ما تأسیس شده‌اند.

وقتی با نقض غیر قابل بخشش حقوق بشر مواجهیم، تهیه‌ی سند و مدرک و افشای آن بسیار با اهمیت است. امیدواریم که در آینده دادگاه کیفری بین‌المللی نه تنها حکام مستبد و ظالم را تسلیم عدالت نماید بلکه به عنوان عاملی بازدارنده علیه نقض فاحش حقوق بشر عمل نماید. توافق حاصله در زمینه‌ی تأسیس دادگاه کیفری بین‌المللی نقطه‌ی عطفی در تاریخ همکاری بین‌المللی برای پیشبرد رفاه بشر و تحقق جهانی حقوق وی می‌باشد. در حال حاضر ۸۴ دولت، اساسنامه‌ی دادگاه کیفری بین‌المللی را امضا نموده‌اند. چهار دولت آن را تصویب کرده و با تصویب ۶۰ دولت اساسنامه‌ی دادگاه کیفری به مرحله‌ی اجرا در می‌آید.

پیشرفته برای تولید تسلیحات کشتار جمعی نیز کمک خواهد کرد، این در حالی است که گسترش بازار آزاد، کنترل لوازم تولید این گونه تسلیحات را مشکل‌تر می‌سازد.

فصل پنجم: نظم حقوقی بین‌المللی و حقوق بشر

امروزه اعلامیه‌ها، کنوانسیون، معاهدات، مجموعه‌ی اصول^۱ و کردار نامه‌ها^۲ تقریباً تمامی جنبه‌های قابل تصور روابط بین فرد و دولت را می‌پوشانند. ابزار حقوقی برای حمایت از حقوق کودکان و زنان، شرح وظایف حکومت‌ها در ارتباط با رعایت حقوق مدنی، سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی، منع تبعیض نژادی، جلوگیری از شکنجه، حمایت از اقلیت‌ها و پیشبرد و حمایت از تنوع فرهنگی وجود دارد. ما با مجموعه‌ی از قوانین بین‌المللی در زمینه‌ی حقوق بشر وارد هزاره‌ی جدید می‌شویم که بزرگ‌ترین دست‌آورد قرن بیستم بوده است.

متأسفانه حقوق بشر هم‌چنان در جهان عمداً مورد بی‌اعتنایی قرار می‌گیرد. نسل‌کشی، کشتار دسته‌جمعی، اعدام بدون محاکمه، شکنجه، ناپدیدشدن، برده‌داری، فقر گسترده و

1. bodies of principles

2. codes of conduct

مواجهند: اول باید گام‌های بیشتری برای کاهش زمان بازداشت متهمین منتظر محاکمه در بازداشتگاه و زمان انجام محاکمه‌ی آنها برداشته شود؛ دوم، دادگاه یوگسلاوی سابق با مشکل بزرگتری مواجه است و آن تحقیق در مورد جنایت انجام شده در کوزوو می‌باشد.

دادگاه بین‌المللی برای یوگسلاوی سابق

سال گذشته دیوان بین‌المللی یوگسلاوی سابق چهار کیفرخواست جهت تعقیب ۹ نفر به خصوص اسلوبودان میلوشویچ صادر کرد. از آن زمان تاکنون این دیوان ۲۷ کیفرخواست عمومی علیه ۹۰ نفر صادر کرده است. در زمان تهیه‌ی این گزارش ۱۵ نفر به دادگاه احضار شده، ۱۰ نفر در حال محاکمه و ۱۵ نفر منتظر محاکمه‌اند. در سال گذشته نیز تعدادی از متهمین محاکمه شدند.

دادگاه بین‌المللی رواندا

در سال گذشته دادگاه بین‌المللی برای رواندا دو کیفرخواست علیه ۵ نفر صادر کرد. این

دادگاه‌های بین‌المللی

متخصصینی برای بررسی عملکرد دو دادگاه بین‌المللی یوگسلاوی سابق و رواندا منصوب شده‌اند. قضاوت‌های این دو دادگاه جنبه‌های مهمی از حقوق بین‌المللی بشردوستانه را روشن خواهد ساخت. اینها شامل موارد زیر می‌گردد: وسعت نقض کنوانسیون ۱۹۴۹ وین، تمایز بین درگیری‌های مسلحانه‌ی بین‌المللی و غیر بین‌المللی، قواعد حقوق بشردوستانه‌ی بین‌المللی که در خصوص درگیری‌های مسلحانه‌ی غیربین‌المللی قابل کاربردند، معنی و وسعت مفهوم جنایت علیه بشریت و ارتباط آن با درگیری مسلحانه، تعریف شکنجه در حقوق بین‌المللی بشردوستانه، تعریف تجاوز جنسی در حقوق کیفری بین‌المللی، جرم بودن برنامه‌ریزی و آمادگی برای نقض حقوق بین‌المللی بشردوستانه، معنی و وسعت مسؤلیت فرماندهی، مشروعیت به‌کارگیری زور برای دفاع در برابر اتهام‌های جنایت‌های جنگی و جنایت علیه بشریت و عناصر جرم کمک و هم‌دستی در برنامه‌ریزی و آمادگی ارتکاب جرم بر اساس حقوق بین‌الملل. این دادگاه‌ها با دو چالش عمده

توسعه‌نیافتگی، جهانی شدن و تغییر سریع، چالش‌های ویژه‌ی را برای رژیم‌های بین‌المللی حقوق بشر پدید می‌آورند. لذا لازم است که بر مسؤلیت حکومت‌ها برای رعایت حقوق بشر صرف‌نظر از نظام‌های سیاسی، اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، وضعیت اقتصادی و اجتماعی‌شان تأکید کنیم. احترام به حقوق بشر وظیفه‌ی اصلی ماست. اگر این حقیقت بنیادین را نادیده بگیریم همه‌ی تلاش‌های دیگر

شکست خواهد خورد.

نبی سنبلی

دادگاه از آغاز تاکنون ۲۸ کیفرخواست علیه ۴۸ نفر صادر کرده است. در حال حاضر ۳۸ نفر به حکم دادگاه در بازداشت به سر می‌برند، ۵ متهم منتظر احضارند و ۳۰ نفر منتظر محاکمه می‌باشند. تاکنون ۵ متهم در مورد جرایم در برگیرنده‌ی ژنوساید مقصر شناخته شده و همگی محکوم شده‌اند.

راه پیش رو

در سراسر این گزارش سعی کرده‌ام

تأکید کنم که صلح، توسعه و حقوق بشر با هم

مرتبطند. هم‌چنین یادآور شده‌ام که ترکیبی از

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

پڙو بشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی